

Helhedsorienteret undervisning på HG

At lære er at famle
i mørket, blind og stum,
at sprænge eller samle
sit eget verdensrum,
at vække det der sover,
og gøre tanken fri,
at se en himmel over
hver drøm, man lever i.
Hafdan Rasmussen

3. semester opgave ved Pædagogikum
Deltager: Jeanette Juul Quaade
Aflevering: 15. marts 2002
Skole: DEL
Aktivitetsnr.: 501-51-310

Forord

Jeg er ansat på Struer Erhvervsskole i HG-afdelingen.

Jeg underviser i Informationsteknologi på niveau F-C, samt valgfaget multimedie på niveau E.

Indholdsfortegnelse

FORORD	2
INDHOLDSFORTEGNELSE.....	3
INDLEDNING	4
PROBLEMFORMULERING	4
METODEVALG	4
UNDERSØGELSE	5
HELHEDSORIENTERING	6
<i>Hvad er helhedsorientering ? .....</i>	<i>6</i>
<i>Hvorfor jeg vil bruge helhedsorientering på HG .....</i>	<i>8</i>
<i>Helhedsorientering på Struer Erhvervsskoles HG afdeling .....</i>	<i>8</i>
BESKRIVELSE AF UNDERVISNINGSFORLØB	9
<i>Undervisningsprincipper .....</i>	<i>10</i>
<i>Undervisningsmetoder .....</i>	<i>10</i>
<i>Indhold i undervisningen .....</i>	<i>12</i>
LOKAL UNDERVISNINGSPLAN	13
<i>Forslag til lokal undervisningsplan .....</i>	<i>15</i>
SKITSE TIL LOKAL UNDERVISNINGSPLAN	15
<i>Formiddagen .....</i>	<i>16</i>
<i>Eftermiddagen .....</i>	<i>16</i>
<i>"Kursusudbyders" placering i undervisningsplanen .....</i>	<i>17</i>
<i>Undervisningsplanens perspektiver .....</i>	<i>18</i>
<i>Lærerroller .....</i>	<i>19</i>
HVLKE BARRIERER HINDRER HELHEDSORIENTERET UNDERVISNING ?	20
KONKLUSION.....	21
.LITTERATURLISTE.....	21
LITTERATURLISTE.....	22
BILAG A	23
BILAG B.....	25
OPLÆG VED EKSAMEN 4. APRIL 2002.....	26

Indledning

Jeg mener, at IT kan indgå naturligt i alle andre fag og faktisk ikke har nogen berettigelse som et selvstændigt fag (på E niveau). Tværtimod bør IT være et redskab på lige fod med lomme-regnere, kuglepenne og bøger. Hvis IT fungerer som et værktøj, der understøtter undervisningen, kan eleverne lære IT simpelthen ved at bruge det.

Det kræver at faget IT integreres i uddannelsens øvrige fag og spørgsmålet er så:

Problemformulering

Hvordan kan jeg i et helhedsorienteret undervisningsforløb sikre mig, at UV-målene for de enkelte fag opfyldes ?

- Hvad er helhedsorientering ?
- Hvordan beskriver jeg et helhedsorienteret undervisningsforløb ?
- Hvilke undervisningsprincipper og hvilke undervisningsmetoder er mest hensigtsmæssige til helhedsorienteret undervisningsforløb ?
- Hvilket indhold skal jeg vælge ?
- Hvordan kan jeg organisere undervisningsforløbet i forhold til resten af HG-uddannelsen, så det indgår harmonisk i stedet for at være et selvstændigt forløb ?
- Hvilke lærerroller kræver et helhedsorienteret undervisningsforløb ?

Metodevalg

Jeg vil lave en teoretisk undersøgelse af begrebet helhedsorientering for at definere det og argumentere for at bruge helhedsorientering i undervisningen. De spørgsmål, jeg ønsker at belyse, er følgende:

- Hvad er helhedsorientering
- Hvorfor vil jeg bruge helhedsorientering på HG
- Hvordan vil jeg bruge helhedsorientering på HG
- Hvilke barrierer hindrer helhedsorientering i undervisningen

Jeg vil bruge observationer / erfaringer fra min egen undervisning.

Undersøgelse

Tidligere underviste jeg eleverne i brug af officepakkens programmer ved at demonstrere funktionerne for dem på lyskanon, og derefter lade dem gentage øvelsen med støtte fra et ”tast selv” materiale. Det gav ikke de resultater, jeg forventede:

Eleverne var ikke motiverede for undervisningen. De blev hurtigt urolige, når jeg demonstrerede funktionerne via ”kanon”. Når de efterfølgende skulle forsøge selv, var det kun få, der kunne bruge funktionerne og næsten alle var ”sure” over at skulle terpe funktionerne.

Når jeg giver eleverne ”gør det selv” materiale, er det min fornemmelse, at de følger anvisningerne uden at tænke over, hvad der sker. Denne mekaniske udenadslære motiverer ikke til selvstændig refleksion og eleverne kan da heller ikke anvende de funktioner i programmerne, som jeg har undervist i.

Den manglende læring viser sig f.eks. når eleverne ikke overfører det, de lærer i IT, til andre fag, f.eks. skal de i flere fag aflevere rapporter. Selv om jeg har gennemgået opsætningen med dem og fortalt, at de kan bruge ”skabelonen” i andre fag, så gør de det ikke. Deres begrundelse er bl.a. at ”de andre lærer siger noget andet” eller ”faget er noget helt andet”.

Jeg forsøger at motivere eleverne ved at fortælle, at når man først behersker rapportopsætning, kan man slippe nemt fra andre skoleopgaver. Men det kan de ikke bruge til noget. Det er som om de lever i ”nuet”, og ikke bekymrer sig om det, der skal ske senere. Som om der ikke er nogen sammenhæng mellem de forskellige fag / emner i elevernes hoveder – Jeg tror ikke, de oplever min undervisning som hørende sammen med resten af uddannelsen.

Eleverne brokker sig også over, at de ikke kan bruge ”det her” til noget, når de engang får et arbejde. De fleste HG-elever i mine klasser skal stå i butik. For dem handler det om, at de skal ud og ekspedere kunderne.

Den undervisning, jeg har gennemført, har ikke formået at koble arbejdslivet med dets arbejdsfunktioner sammen med det, der sker i timerne. Undervisningsmetoderne ligner ikke de kommende arbejdsmetoder eller basisfag. Jeg tror, det er derfor, eleverne ikke opfatter det at skrive rapport eller faget IT som meningsfyldt.

Alt i alt en utilfredsstillende undervisning (for alle) og jeg måtte derfor spørge mig selv:

Hvad er det, der hindrer eleverne i at lære ?

Jeg erfarede, at det australske PEEL¹ projekt tager udgangspunkt i fuldstændig de samme frustrationer. Projektet konkluderede at, eleverne har dårlige læringsvaner, bl.a. pga. deres manglende viden om hvad læring er og hvordan man lærer. PEEL siger, at viden om egne læreprocesser gør eleverne i stand til at META-lære.

Ivar Bjørgen siger, at man ved at give eleven ansvar for egen læring opnår større ansvarlighed og motivation, samt at det først er når eleverne tager AFEL, at der kan ske optimal læring. Bjørgen opstiller 10 punkter² som forudsætning for AFEL.

¹ PEEL (The Project for Enhancing Effective Learning) se Litteraturlisten

² Pædagogik og perspektiv side 94

Jeg mener, det handler om, at eleverne skal opfatte skolen som noget meningsfyldt og ikke bare et opbevaringssted, hvor de er placeret indtil de allernådigst får lov til at deltage i det "rigtige liv".

Eleverne skal bevidstgøres om det, der sker, både læreprocesserne, men også den helhed, de indgår i samt hvad det skal føre til. Jeg mener, det er en forudsætning for overhovedet at forstå sig selv og sine omgivelser, at man kan se "drømmen" samt vejen dertil.

Jeg mener, at man har optimale muligheder for at tilegne sig nogle personlige værdier/metoder i et miljø, der er præget af disse. Modsat et miljø, hvor man siger et, men gør noget andet, f.eks. læreren der siger: planlæg jeres opgaver i god tid og selv laver sine i sidste øjeblik.

Helhedsorientering

Hvad er helhedsorientering ?

Helhedsorientering er et didaktisk princip i erhvervsuddannelserne. Det vil sige, at undervisningen i disse uddannelser skal ske på en helhedsorienteret måde. Det fremgår af Lov om erhvervsuddannelser. Begrebet helhedsorientering har været til debat i hele lovens levetid.

Det er helhedsorienteret undervisning, når undervisningen

"i så vidt omfang som muligt skal integreres, så eleverne lærer teori ved at arbejde med praktiske opgaver og problemstillinger, og så uddannelsernes almene dele undervises i nær sammenhæng med de erhvervsfaglige. Hertil kommer, at undervisningen skal struktureres, så skoleperioder og praktikperioder understøtter og lægger op til hinanden." ³

Tankerne om helhedsorientering bygger især på John Deweys erfaringspædagogik: At den enkleste og mest rationelle måde at lære på er ved at gøre tingene i praksis og dermed lære af dem. Dewey mener, at i det direkte erfarede ligger den rigeste kilde til inspiration, refleksion og kreativitet. Modsat "Tankpasser pædagogikken", der passiviserer eleverne i læringsprocessen.

Steen Larsens "Enzymisk pædagogik" bidrager til tankerne om helhedsorientering ved at foreslå, at skoler indrettes som levende eksperimentarier, hvor lærerne er sparingspartner for elevernes læringsprocesser, men vel at mærke med udgangspunkt i elevens og ikke i lærernes idéer om, hvad eleven skal lære.

Overordnet er påstanden, at **jo større helhed, jo større læring**⁴. Det er et af argumenterne for, at undervisningen i erhvervsuddannelserne skal være helhedsorienteret.

En anden grund er, at **"traditionel" undervisning ofte mislykkes, fordi den er fjern fra elevernes forudsætninger og behov for at skaffe sig overblik**⁵.

³ Helhedsorientering – et didaktisk princip i erhvervsuddannelserne, afsnit 2.3

⁴ Helhedsorientering – et didaktisk princip i erhvervsuddannelserne

⁵ Helhedsorientering – et didaktisk princip i erhvervsuddannelserne, afsnit 2.1.1

Man kan skabe helhed i undervisning på mange forskellige måder. Erfaringsmæssigt⁶ er der 4 typiske eller karakteristiske hensyn, som er ret forskellige:

1. Hensynet til uddannelsesbekendtgørelsen

Undervisningsplanlægningen foregår som en form for Top-down-tilgang, hvor helhederne er givet fra centralt hold. Der skabes faglige helheder. De elementer af uddannelsesbekendtgørelsen, der ikke umiddelbart kan indgå i "helhederne", gennemføres oftest som "kursusaktivitet".

Projektarbejde og caseundervisning er arbejdsformer, der understøtter "helheden". Helhed kan også opnås gennem temadage, projekter mm. i stedet for opsplittede tids elementer som et traditionelt skema består af.

Jeg har tidligere forsøgt at skabe helhed i faget IT med udgangspunkt i uddannelsesbekendtgørelsen, hvor faget udgør helheden.

Når helhedssynet tager hensyn til bekendtgørelsen, er mange ting givet på forhånd og der er ofte en "naturlig rækkefølge", hvorefter man lærer tingene, fordi målet med undervisningen senere bliver midlet til at nå næste mål.

Man kan talte om en logisk sekvensering af stoffet, der giver mening og sammenhæng for eksperten og derfor kræver en lærerstyret undervisning.

Konsekvenserne af den undervisning var som nævnt ovenfor manglende motivation, refleksion, oplevelse af mening og derfor manglende læring,

På hg kører vi 6*3 ugers projekt⁷, fordelt over 2 år. Når vi kører disse tematiserede tværfaglige undervisningsforløb, har jeg observeret, at eleverne selv lærer sig at bruge pc'erne til opgaveløsning. Hvis de går i stå, kræver de hjælp – nu !

Der er en anden atmosfære på skolen , når vi har projekt. De fleste elever er glade og engagerede. De er simpelthen motiverede for at lave noget, undervisningen giver mening – den er vigtig, nogle gange så vigtig, at eleverne overnatter på skolen. Eleverne reflekterer over, hvad de gør og de lærer noget – Det ses af de afleveringer, der er resultatet af projektugerne.

Af ovenstående kan jeg sammenfatte, at når faget IT alene udgør helheden, virker undervisningen ikke efter hensigten. Når flere fag tilsammen udgør en helhed, virker undervisningen mere motiverende, meningsfuld og der sker en større læring.

2. Hensynet til relevante arbejdsfunktioner

Undervisningsplanlægningen foregår som en form for Bottom-up-tilgang, hvor arbejdsfunktioner udgør en form for eksisterende helheder. Det enkelte fag eksisterer ikke for sin egen skyld.

Vi har på skolen haft stor succes med Simu-forløb. Eleverne er motiverede og tager ejerskab for opgaven. Resultatet er som for punkt 1. en større læring.

---

⁶ Helhedsorientering – et didaktisk princip i erhvervsuddannelserne, afsnit 5

⁷ VOF-fag

3. Hensynet til elevens opfattelse af helhed

Undervisningsplanlægningen tager udgangspunkt i elevens forudsætninger, forventninger og forestillinger.

Det handler om helhed for eleven mellem undervisning, arbejdsliv og fritid.

Man må operere med langt mere fleksible læringsmiljøer, der giver rum og plads for flere varierende læringsformer. Farvel til læreren i tankpasserrollen.

De projekter og tematiserede undervisningsforløb, jeg har omtalt under punkt 1., kan også opfattes som tagende hensyn til elevens opfattelse af helhed.

4. Hensynet til vekselluddannelsesperspektivet

Skoleundervisningen tilrettelægges med tanke på den kommende praktikperiode.

Når man tilrettelægger helhedsorienteret undervisning, vil man ofte planlægge ud fra flere hensyn. Hensynet til uddannelsesbekendtgørelsen skal altid indrages, men man bestemmer selv, om det skal være et overordnet eller et underordnet hensyn.

Hvorfor jeg vil bruge helhedsorientering på HG

For at skabe en meningsfuld undervisning og en atmosfære, som både eleverne, kollegaer og jeg selv finder tilfredsstillende. Jeg synes, det er tankevækkende, at vi i dag taler om livslang læring, samtidig med at uddannelse er et onde, der bare skal overstås. Vi accepterer, at uddannelse er noget der foregår, før vi får adgang til "det rigtige liv".

Når jeg møder mine elever på deres arbejdspladser (fritidsjobs eller praktiksted), ser jeg engagerede, pligtopfyldende, tjenstvillige mm. unge. Den attitude vil jeg gerne være med til at bringe ind på skolen og dermed i den unges liv.

Jeg vil gerne være med til at bygge bro mellem de unge og de voksne / lærere, så vi kan undgå nogle af de konflikter, jeg oplever i min hverdag med de unge – konflikter der hæmmer indlæringen. F.eks. de konflikter Birgitte Simonsen⁸ beskriver, når hun skriver om unge og voksnes forskellige opfattelse af demokrati, der medfører, at de

” unge oplever at de ikke kommer til orde og bliver hørt, voksne oplever at unge er meget utålmodige og ikke overholder spillereglerne ”

Dybest set er det mit ønske at samarbejde med de unge på en ligeværdig og respektfuld måde. Det vil ikke bare give eleverne, men også mig selv (lærerne) mulighed for en større læring. Og det er dybest set det, der er meningen med livet – I hvert fald for mig. Samtidig er det et krav fra erhvervslivet og vel også intentionen med reformen.

Helhedsorientering på Struer Erhvervsskoles HG afdeling

I uddannelses- og bedømmelsesplanen for Struer Erhvervsskole er begrebet helhedsorientering forklaret på følgende måde:

---

⁸ Artikel i Regeringens ungdomspolitik – status og perspektiver, Det tværministerielle Ungdomsudvalg

Helhedsorienteret undervisning

En Helhedsorienteret undervisning er et forløb hvor et eller flere mål fra det enkelte fag indgår som en helhed i et undervisningsforløb. De mål der ikke kan indgå i en større helhed gennemføres i et parallellforløb, således at de understøtter hinanden og bidrager til den fælles helhed. Helhedsorienteret undervisning betyder derimod ikke at alle mål integreres

Dvs. undervisningen skal tilrettelægges helhedsorienteret udelukkende ud fra hensynet til uddannelsesbekendtgørelsen.

Jeg mener, jeg i det ovenstående har argumenteret for, at man bør tage flere hensyn. Først og fremmest skal undervisningen planlægges med hensyn til eleven for at motivere, f.eks. ved at tage udgangspunkt i deres fritidsjob eller fritidsinteresser. Samtidig skal undervisningen tilrettelægges ud fra hensynet til relevante arbejdsfunktioner så som passe kasse, servicer kunder eller afstemme regnskab for at blive meningsfuld for eleven (heri ligger også hensynet til eleven).

Først når den overordnede ramme er på plads, mener jeg, hensynet til bekendtgørelsen, skal ”finpudse” undervisningen. Det medfører følgende prioritering af hensyn, når man tilrettelægger helhedsorienteret undervisning:

1. Elevens opfattelse
2. Relevante arbejdsfunktioner
3. Bekendtgørelsen

Selv om disse hensyn ikke er beskrevet i uddannelses- og bedømmelsesplanen for Struer Erhvervsskole, er de på ingen måde i modsætning, så længe hensynet til bekendtgørelse har den sidste og afgørende indflydelse på undervisningen.

Beskrivelse af undervisningsforløb

Mit udgangspunkt var at undervisningen skulle være meningsfuld for eleverne. Samtidig skulle undervisningen træne eleverne i nogle færdigheder, som er identiske med de arbejdsfunktioner, de senere skal løse i erhvervslivet. Det skulle være helheder set fra elevens synsvinkel og det skulle være helheder, som man finder dem i erhvervslivet.

For at opfylde ovenstående samt nogle af målene i bekendtgørelsen har jeg beskrevet et undervisningsforløb, hvor jeg inddeler eleverne i grupper. Hver gruppe skal forestille at være en kursusudbyder, der skal blive i stand til at undervise og evaluere andre i et informationsteknologisk værktøj (Word, PowerPoint eller Excel).

Når grupperne hver især behersker et program, skal de undervise hinanden (udvikle undervisnings- og salgsmaterialer).

Selve opgaveformuleringen er vedlagt som Bilag A.
Introduktionen til opgaven er vedlagt som Bilag B.

Ideen er inspireret af PEEL og AFEL's konklusioner, der siger, at læring bl.a. afhænger af elevens viden om egne læreprocesser samt Deweys erfaringspædagogik.

Jeg mener, at en situation hvor man kommer hele vejen rundt om undervisning – altså muligheden for at sætte sig i både elev og lærerens sted, må være den optimale ramme for at forstå alle elementerne i undervisning / læring.

Så her ligger helt klart den skjulte dagsorden, at eleverne udover at lære om funktionerne i programmer, også bevidstgøres om læring og derfor bliver endnu bedre til at lære (om funktionerne) – Og bliver i stand til at META-lære.

Ovenstående tager hensyn til eleven, ved at tage udgangspunkt i elevens opfattelse af ”verden” og lade eleven arbejde fra den platform.

Jeg forsøger at forankre stoffet i en virksomhed, som eleverne selv har opdigtet og derfor kan tage ejerskab for. På den måde vil jeg skabe helhed udfra relevante arbejdsfunktioner jf. tidligere.

Grupperne får hver deres opgaveformulering, der kun omhandler det program, de selv skal arbejde med. Det er meningen, de selv skal opdage, at mange af funktionerne går igen i programmerne. Dvs. de skal overføre det lærte fra en sammenhæng til en anden.

Undervisningsprincipper

En helhedsorienteret undervisning, der bygger på induktive og funktionelle principper, giver eleverne mulighed for at prøve ”virkeligheden” og den giver læreren mulighed for at se, hvad det er, eleven ikke kan og derfor skal hjælpes til at lære. Det er de overordnede principper for undervisningsforløbet ”Kursusudbyder”.

Jeg har valgt det funktionelle princip, fordi jeg oplever, at eleverne har modvilje mod abstrakthed (jf. Ziehe). Når jeg f.eks. fortæller eleverne om, hvordan Internettet er opbygget og hvordan data sendes via netværk, bliver de bange for det tekniske. De ryster på hovedet og meddeler, at ”det finder jeg aldrig ud af”.

Samtlige elever surfer, chatter eller sender E-mails i frikvartererne. De kan altså godt bruge teknologien (målet i bekendtgørelsen), men når det ”ringer ind”, forvirrer ”Tankpasseren” dem med abstrakt teori og gør eleverne usikre, på trods af at det er en forudsætning for indlæring, at behovet for tryghed samt trangen til at blive accepteret og respekteret er tilfredsstillende⁹ - Jeg mener ikke, man respekterer eleverne, når man overser, at de rent faktisk kan det, de skal kunne.

Undervisningsmetoder

I bilag A har jeg beskrevet et undervisningsforløb, hvor undervisningsmetoderne er en overordnet case, der skal gennemføres som et produktivt gruppearbejde, hvor jeg vha. milepæls-møder fremtvinger dialogen.

Uden dialogen ser jeg en fare for, at undervisningen får præg af laissez faire, da de valgte principper er meget deltagerstyret. Det er min erfaring, at eleverne, når de starter på HG, skal have hjælp til at strukturere arbejdet for at kunne overskue det.

---

⁹ Kan udledes af Bjørgens punkt nr. 9. og Maslows behovspyramide i Prof. Lærer, bind 1, side 66

Jeg mener, det er korrekt, at de bearbejdende og praktiske undervisningsformer medfører en større indlæring¹⁰ end de undervisningsformer, hvor eleven er passiv i læreprocessen (kun bruger syns og lyttesanserne), men jeg tror ikke, det er hensigtsmæssigt, at eleven konstant skal opfinde den dybe tallerken selv. Det er for krævende mentalt og kan hæmme følelsen af at komme nogen vegne.

Det kan flytte fokus fra det vigtige, som f.eks. når eleven under et projektarbejde mangler viden om funktioner i Word. Det kan være hensigtsmæssigt at demonstrere funktionerne for eleverne. Min erfaring er, at eleverne ikke lytter til demonstrationen før de har behov for at lære funktionen. Det er altså ikke hensigtsmæssigt at demonstrere funktionerne for holdet på samme tid. Og det er umuligt for en lærer at få tid til at give individuelle demonstrationer.

Jeg mener, det vil være hensigtsmæssigt at optage alle demonstrationer på video og gøre dem tilgængelige på "projektets hjemmeside", så kan eleverne selv styre, hvornår de vil instrueres og læreren kan fokusere på de spørgende /dialog metoder.

Jeg ser det som optimalt, hvis / når den overordnede undervisning er organiseret i bearbejdende praktiske grupper, hvor læreren så kan "undervise" den enkelte gruppe spørgende eller i dialog.

Herved opnås mulighed for at kortlægge et evt. behov for lidt meddelende undervisning samt bevidstgøre eleverne eller ryste deres vished¹¹.

PEEL-projektet¹² har kortlagt elevernes dårlige læringsvaner og anviser en række arbejdsmetoder, der kan være med til at ændre de forskellige vaner.

Jeg har forsøgt at gøre brug af nogle af metoderne i min undervisning. Når jeg f.eks. observerer:

"Eleverne tager ikke ansvar for det de laver. De laver det bare, uden at tænke over, hvad det skal bruges til, eller om det overhovedet kan bruges til noget." (PEEL)

Har jeg valgt følgende arbejdsmetoder, som jeg vælger imellem:

G10: "Eleverne vurderer deres egne svar og opgaveløsninger"

G6: "Elever og lærer opstiller i fællesskab rettenøgle og vurderingskriterier"

G4: "Eleven udformer selv prøven"

Jeg tror, metoderne er med til at gøre undervisningen helhedsorienteret og meningsfuld for eleverne. De virker mere motiverede og tager ejerskab for opgaven, når vi løser deres problemer i deres gruppe, i stedet for at løse generelle problemer på klassen. Årsagen hertil kunne ligge i den narcissistiske ungdomskultur.

Som jeg har argumenteret for, kan metoderne flettes ind i hinanden, og når denne sammenfletning foregår naturligt, opfattes det som helhedsorientering, dvs. helhed mellem arbejdsformer, teori og praksis, tid, og arbejdsdagen.

---

¹⁰ Jf. "På sporet af læring" og Dewey's erfaringspædagogik.

¹¹ jf. Thomas Ziehe

¹² Problemer og arbejdsmetoder er beskrevet i PEEL projektet (bogens titel). Numrene henviser til nummereringen i kapitel 10.

Indhold i undervisningen

Undervisningens indhold er både selve stoffet og måden stoffet formidles på. I det foregående afsnit har jeg beskæftiget mig med formidlingen – undervisningsmetoderne, derfor vil jeg i dette afsnit have fokus på stoffet.

Hvis helhedssynet tager hensyn til bekendtgørelsen eller relevante arbejdsfunktioner er mange ting givet på forhånd og der er ofte en ”naturlig rækkefølge”, hvorefter man lærer tingene, fordi målet med undervisningen senere bliver midlet til at nå næste mål.

Man kan talte om en logisk sekvensering af stoffet, der giver mening og sammenhæng for eksperter og derfor kræver en lærerstyret undervisning.

Hvis helhedssynet tager hensyn til elevens opfattelse af helhed, vil en elevstyret undervisning give eleverne mulighed for at tilegne sig stoffet i den rækkefølge deres aktivitet, engagement og personlige indsats fører dem. Det er det indhold, jeg har beskrevet i undervisningsforløbet (bilag A og B). Jeg sikrer mig, at eleverne kommer igennem relevante funktioner, ved at opstille dem i opgaveformuleringen.

Stoffet er taget fra fagbeskrivelsen for informationsteknologi niveau E. Jeg mener, at undervisningsforløbet bl.a. kan være med til at opfylde følgende mål:

- På brugerniveau kan anvende informations- og kommunikationsteknologiske værktøjer til løsning af virksomhedsrelaterede og informationsteknologiske problemstillinger
- Får styrket de generelle færdigheder i håndtering af data, programmel, maskinel ...

Jeg mener, man naturligt kan indrage andre fagområder i undervisningsforløbet, og at det vil give en endnu større helhed i uddannelsen, både med hensyn til elevernes opfattelse af helhed, arbejdsfunktioner og til bekendtgørelsen.

Herunder nogle eksempler på mål fra andre fag, som jeg mener vil kunne dækkes i undervisningsforløbet ”kursusudbyder”:

Fag	Mål
Dansk niv. E	Kan udtrykke sig hensigtsmæssigt i forskellige situationer både mundtligt og skriftligt
Erhvervsøkonomi niv. E	Opnå viden om og forståelse af virksomhedens etablering
Salg og service niv. E	Forklare hvilke faktorer, der er afgørende for konkurrencesituationen, og hvilken betydning den har for virksomhedens markedsføringsindsats

Ovenstående er taget fra skolens uddannelses og bedømmelsesplan. Jeg forventer, at det kan gøres mere specifikt, når Elevplan¹³ bliver udbygget til HG .

Målbeskrivelserne i Elevplan er læringsorienteret, men når man beskriver de samme mål i den kontekst, som undervisningsforløbet kursusudbyder udgør, kan man lave en handlingsorienteret

¹³ www.Elevplan.dk er et værktøj til planlægning af erhvervsuddannelser

ret beskrivelse, der sætter eleven i centrum. Det vil understøtte en helhedsorientering, der tager hensyn til elevens opfattelse af helhed.

Jeg vil stille forskellige materialer til rådighed for grupperne. Det skal være materialer, der henvender sig til de forskellige læringsstile¹⁴ samt former for intelligens¹⁵:

- Tast selv materialer
- TV-udsendelser
- CD-programmer
- Hjælpefunktionen i programmerne
- Elevernes egen viden
- Lærens viden

Jeg har udviklet undervisningsforløbet til IT faget, men ser, som nævnt, store muligheder for at inddrage andre fagområder. Det vil jeg redegøre for i de næste afsnit.

Lokal undervisningsplan

På hg kører vi 6*3 ugers projekt¹⁶, fordelt over 2 år. Når vi kører disse tematiserede undervisningsforløb, har jeg observeret, at eleverne selv lærer sig at bruge pc'erne til opgaveløsning. Der er en anden atmosfære på skolen, når vi har projekt. De fleste elever er glade og engagerede. Jeg tror, at undervisningen forekommer dem meningsfuld og det virker motiverende.

Desværre afbryder projekterne de almindelige undervisningsforløb. Mange kollegaer klager over, at de må bruge tid på at repetere for at minde eleverne om, hvilket stof man var i gang med, før projektet. Skoleåret kommer til at virke som en række af forskellige aktiviteter uden sammenhæng, for både lærere og elever.

Det står i kontrast til bekendtgørelsens krav om helhed¹⁷ samt de unges ønsker / behov for i højere grad at forstå sammenhænge i tilværelsen – behovet for fordybelse.¹⁸

Den daglige undervisning er opdelt i 60 minutters lektioner med grundfag og valgfag – næsten alle fag gennemføres som en faglig selvstændig helhed.

Jeg synes den måde, arbejdsdagen på skolen er organiseret, stresser. Både lærere og elever skal flere gange dagligt omstille sig til nye lærere/elever og fag. Det giver ikke mulighed for fordybelse. De konstante afbrydelser gør det vanskeligt at bevare overblikket – se helheden.

Man kan kun koncentrere sig i ca. 20 minutter. Man kan optimalt overskue 6-8 ”underordnede”. Alligevel er det almindeligt, at man i skoler underviser klasser med op til 25-30 elever. Undervisningen kan i ekstreme tilfælde være ”Tankpasserpædagogik” 8 lektioner i træk, kun afbrudt af små frikvarterer. Det, synes jeg, er meget utilfredsstillende – for alle.

---

¹⁴ www.delod.dk

¹⁵ jf. Howard Gardner

¹⁶ VOF-fag

¹⁷ Erhvervsuddannelsesloven § 22

¹⁸ Vist nok Nikolai Eiler – se 2. sem rapport

Jeg har gennemført ”Kursusudbyder” med en HH-klasse. Eleverne tog ejerskab for undervisningen og krævede ligefrem hjælp til markedsføring af deres ”virksomhed” samt diverse økonomiske beregninger / opstillinger. Deres krav om læring var for store til, at jeg kunne efterkomme dem i en almindelig fagopdelt undervisning. Jeg / strukturen måtte lægge en dæmper på eleverne. Det oplever jeg som meget utilfredsstillende, men samtidig motiverer det til at foreslå en større grad af helhedsorienteret undervisning.

På baggrund af ovenstående har jeg lavet et forslag til, hvordan man med udgangspunkt i ”Kursusudbyder” (Bilag A og B), kan lave en lokal undervisningsplan. Planerne er et udkast, hvor udgangspunktet er faget IT. Den er ment som et oplæg til en videre diskussion faglærerne mellem. Planen kan ses på næste side .

Ideen er, at der foregår ”traditionel” undervisning i de første fire lektioner. De sidste fire (to) timer bruges på:

- ✓ Gennemgående projekter / emner der går på tværs af formiddagens fag / områdefag.
- ✓ Kontaktlærersamtaler
- ✓ Lærermøder
- ✓ Evt. IT og valgfaget multimedie
- ✓ Lektier (hvorfor ikke tilbyde denne mulighed til eleverne, så de med god samvittighed kan forlade skolen og koncentrere sig om fritidsaktiviteter og arbejdsliv → skaber helhed – Og den samme mulighed til lærerne – Der skal selvfølgelig være noget tid til overs, til ”læsning”)

I figuren herunder viser jeg et forslag til at organisere den enkelte uge på uddannelsen. Den nøjagtige timefordeling må afhænge af faglærernes mulighed for at opfylde bekendtgørelsens mål i eftermiddagstimerne. Det gælder også for faget IT samt valgfaget Multimedie.

Lektion	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
1	Grundfag	Grundfag	Grundfag	Grundfag	Grundfag
2	Grundfag	Grundfag	Grundfag	Grundfag	Grundfag
3	Valgfag	Grundfag	Valgfag	Grundfag	VOFfag
4	Valgfag	Grundfag	Valgfag	Grundfag	VOFfag
5	VOFfag	VOFfag	VOFfag	VOFfag	
6	Lektier	Lektier	Lektier	Lektier	
7	Lektier	Lektier	Lektier	Lektier	
8					

Forslag til lokal undervisningsplan

Skitse til lokal Undervisningsplan

	Uge	Indhold 1 - 4 lektion	Indhold 5 - 8 lektion
HG1	1.	Intro - Den professionelle elev	
	2.		
	3.		
	4.	"Kursusudbyder"	
	5.		
	6.	Vi arbejder i en objektorienteret	
	7.	linie-stabs organisation	
	8.		
	9.	Perioden afsluttes med en	
	10.	forældre / familiedag, hvor vi	
	11.	tilbyder "kurser"	
	12.		
	13.		
	14.		
	15.		
	16.	Vi vil være mere effektive og	
	17.	organiseres derfor efter	
	18.	funktionsprincippet	
	19.		
	20.	Vi har fokus på intern	
	21.	kommunikation	
	22.		
	23.	Perioden afsluttes med en messe	
	24.	for folkeskoleelever, hvor vi tilbyder	
	25.	"smagsprøver" på alle skolens fag	
	26.		
	27.	Vi arbejder projektorienteret	
	28.		
	29.	Vi har fokus på ekstern kommunikation	
	30.		
	31.	Perioden afsluttes med en messe	
	32.	for den lokale handelsstandsforening	
	33.	og små selvstændige erhvervsdrivende	
	34.		
	35.	Vi formidler praktikaftaler	
	36.	Vi viser eksempler på arbejdsopgaver	
	37.	vi kan tilbyde at udføre, når vi kommer	
	38.	på HG2	
HG2	Uge	Indhold 1 - 4 lektion	Indhold 5 - 8 lektion
	1.		
	.	Vi arbejder i en netværksorganisation	
	.	Vi er et vikarbureau	
	38.	Vi laver Young Enterprise	

Formiddagen

Formiddagen bruges til grundfag og valgfag, der undervises på samme måde som hidtil. Her ved sikres hensynet til uddannelsesbekendtgørelsen. Eleverne modtager undervisning / nyt stof, mens de er mest friske.

Alle lærere / fag har mulighed for at byde ind med opgaver, emner, der kan supplere eller understøtte eftermiddagens tema. På denne måde kan grund- og valgfagernes berettigelse synliggøres i en naturlig sammenhæng, så de bliver meningsfulde for eleverne.

Eftermiddagen

Eftermiddagen bruges til gennemgående projekter / emner, der går på tværs af formiddagens fag. På den måde kan vi gennemføre VOF fagene løbende i stedet for som nu:, over 6*3 uger.

Jeg har inddelt skoleåret i nogle perioder med fokus på forskellige temaer fra IT. Der bør også inddrages temaer fra andre fag samt kompetenceområder. De bør vælges af lærerteamet i fællesskab, så alle arbejder med de samme fokuspunkter.

Jeg har foreslået forskellige organisationsformer, da dette emne er meget virkelighedsfjernt og abstrakt for eleverne, samtidig med at det er relevant for de fleste grundfag.

Emnet kommunikation er også relevant for næsten alle fag. Her mener jeg, det vil være naturligt at inddrage Elevens Personlige Uddannelsesbog, for at gøre emnet meningsfuldt for eleven. Logbog¹⁹ kan bruges til at planlægge og styre undervisningen.

Ved at fokusere på emner, der indgår i flere fag, opnås en helhed mellem fagene, der forhåbentlig kan understøtte elevernes overførsel mellem fagene og på den måde give en større forståelse for emnet og dermed en større læring.

De enkelte perioder afsluttes med et arrangement, hvor eleverne får mulighed for at vise, hvad de kan. Jeg tror, det er med til at gøre undervisningen meningsfuld, når den skal bruges til noget konkret, samtidig er de valgte arrangementer med til at skabe helhed mellem undervisning, arbejdsliv og fritid for eleverne.

Vi kan undgå den stress, som følger af, at alle hele tiden skal omstille sig fra fag til fag og fra alm. undervisningshverdag til projektførløb. Selv om stress i nogle situationer kan fremme indlæringen, tror jeg, at en fast og overskuelig struktur medvirker til skabelse af de trygge rammer, der trods alt må være det optimale for indlæring – altså den tryghed man føler, når alt går op i en meningsfuld helhed.

Min intention med at opdele skoledagen er at give plads til helhedsorienteret undervisning, der tager udgangspunkt i elevens opfattelse af helhed. Mig bekendt har ingen skoler endnu været i stand til at anvende dette didaktiske hensyn rendyrket. Og det skal man måske heller ikke.

Jeg mener, i hvert fald, at hensynet til relevante arbejdsfunktioner må veje lige så tungt, da det dybest set er de færdigheder, undervisningen skal give eleverne og jf. Deweys erfaringspædagogik lærer man bedre ved at ”prøve” end ved at ”få fortalt”.

---

¹⁹ www.logbog.dk er et edb-program til ide-udvikling, planlægning, gennemførelse og efterbehandling af undervisningsforløb

Min erfaring er, at det kræver utrolig meget at planlægge, gennemføre og justere undervisningsindholdet undervejs. Jeg tror ikke, det er realistisk at ændre undervisningen radikalt fra den ene dag til den anden.

Den model, jeg foreslår, åbner mulighed for at eksperimentere om eftermiddagen. Hermed får både elever, lærere og resten af skolen en chance for at finde sin rolle i helhedsorienteret undervisning, der tager hensyn til elevens opfattelse af helhed, og gradvis indføre dette didaktiske hensyn, uden at slippe hensynet til uddannelsesbekendtgørelsen og andre formelle rammer for undervisningen.

Ideelt set vil eleverne mere og mere selv tage ansvaret for læringen ved at lade eftermiddagene brede sig til formiddagene. Det ser vi allerede eksempler på, når eleverne skal aflevere projektopgaver i et fag. Eleverne er tilbøjelige til at pjække fra anden undervisning for at færdiggøre disse projekter.

”Kursusudbyders” placering i undervisningsplanen

Jeg mener, undervisningsforløbet ”Kursusudbyder” er et eksempel på, hvordan man kan udnytte eftermiddagene. Jeg mener, det kan sætte gang i fantasien og dermed elevernes motivation for at lære noget samt tage ansvar for egen læring jf. Bjørgen.

Det kan inspirere til at finde meningsfulde arbejdsopgaver, der naturligt kan indgå som den daglige eftermiddags undervisning, f.eks.

- Markedsføring af forældrearrangement i lillesøsters børnehave.
- Kampagne om lillesøsters, butikspersonale, høns eller kalves vilkår / arbejdsmiljø
- Redigering af medlemsblad, brochure el. hjemmeside for den lokale idræts- eller interesseforening.
- Økonomistyring for ovenstående
- Skolens Webudvikling
- Planlægning af alle arrangementer på skolen, elevfester, rejser
- Elev- og andet råds-arbejde

Altså arbejdsopgaver der er relevante for eleverne og som derfor er med til at skabe helhed for eleverne mellem undervisning, arbejdsliv og fritid.

Ved at lægge ”Kursusudbyder” om eftermiddagen, åbnes der mulighed for at andre fagområder kan indgå, det er min erfaring, at eleverne selv kræver det, og faget IT bliver det værktøj, som jeg mener, det bør være.

Integrationen af IT i de øvrige fag vil medføre en større helhed i undervisningen. Og det vil understøtte hensynet til relevante arbejdsopgaver, da undervisningsindholdet svarer til kendte arbejdsmetoder.

Jeg mener, undervisningsforløbet ”Kursusudbyder” skal gennemføres efter et introduktionsforløb, hvor de nye elever bliver undervist i læringsstile, studievaner mm.²⁰

---

²⁰ F.eks. som anvist i FOU projekt nr. 70039. Udvikling af den professionelle elev på tele-, data- og kontormaskinmekaniker uddannelserne.

Efter eller sideløbende med ”kursusudbyder” skal eleverne have frihed til selv at vælge emnerne om eftermiddagen. F.eks. med udgangspunkt i ovenstående. Lærerens opgave er at ”omformulere” ønsket til et VOF-fag. Det er min erfaring, at retten til selv at bestemme virker særdeles motiverende.

Undervisningsplanens perspektiver

Planerne lægger op til et tættere samarbejde med erhvervslivet. Først er der lidt træning i at vise sig frem for far og mor, siden kommende elever og til sidst kommende ”mestre”.

Planen rummer mulighed for, at eleverne senest på 2 år kan udføre opgaver for erhvervslivet, eller foreninger²¹. Når ansvaret for selv at finde emner lægges over på eleverne, bliver de nærmest tvunget til det. Ved at danne et vikarbureau åbnes der mulighed for at løse stort set alle slags job, som erhvervslivet måtte have behov for – inden for det merkantile område.

Det kan f.eks. være

- Udvikling af hjemmesider eller anden markedsføringsmaterialer
- Forslag til salgskampagner
- Gå til hånd ved messer
- Passe flaskemaskinen
- Fylde på hylder
- Rengøring
- Kaffebrygning

For eleverne er der de fordele, at de får mulighed for at komme ud og prøve ”drømmene” af. Nogle af dem vil kunne tilbyde at tage arbejdsopgaver med fra fritidsjobbet og løse dem i skoletiden med mulighed for hjælp fra eksperterne (lærere og andre elever). På den måde kan skole og fritidsjob udgøre en helhed.

Perspektivet er en stor erfaringsudveksling og udvikling af især nærområdets små selvstændige erhvervsdrivende med skolen som omdrejningsfaktor for udviklingen.

Endelig vil det gøre eleverne til en del af ”det rigtige samfund”. Mange vil endda kunne fungere som eksperter i hvert fald inden for IT.

Især for HG-eleverne, der typisk er svage i sammenligning med f.eks. HH’er, ligger der en udfordring i at ”lære dem at være”²² som fundament for, at de kan ”lære at lære”.

Jeg mener, det er skolens opgave at give eleverne dette fundament, før de skal ud og stå på egne ben. Den kultur, der kan skabes på skolen om eftermiddagen, rummer netop mulighed for at udvikle de personlige kompetencer, f.eks. ved at blive ”fyret” eller udstødt fra gruppen / skolevirksomheden / afdelingen med mulighed for at søge trøst og vejledning hos sin kontaktlærer, samt hjælp til at ændre uhensigtsmæssig adfærd f.eks. lære at møde til tiden, eller lave sin del af arbejdet.

Hvis fremtiden bringer at det også skal være muligt at tage HG på forskellig tid²³, ligger der mulighed for, at man i HG-regi kan oprette ”støttejobs”, det kunne f.eks. være en teatergruppe eller andet kreativt, som kunne fange den meget svag elev.

²¹ Der vil være nogle udfordringer omkring konkurrenceforvridning, som skal løses.

²² Inspirationsnotat: Kompetencebegrebet, Mandag Morgen Strategisk Forum, September 1998

Lærerroller

Ud over den daglige undervisning har jeg i år fået tildelt rollen som kontaktlærer. Det anser jeg for et vigtigt job, med store perspektiver.

På min afdeling er der ikke noget samarbejde omkring kontaktlærerordningen. Den enkelte lærer gøres ansvarlig for en gruppe elever, og udfylder jobbet som ”privatpraktiserende”, når og hvor det passer ind i vedkommendes skema.

Det er problematisk at finde tid til samtaler med eleverne, da de oftest er skemalagte i lærernes mellemtimer. Konsekvensen er, at eleverne afbryder anden undervisning for at deltage i kontaktlærersamtalerne.

Jeg mener, at kontaktlæreren kan understøtte ovenstående struktur, b.l.a. ved at hjælpe eleven til større bevidsthed om egne lærerprocesser og finde emner til eftermiddagens undervisning.

Eftermiddagen er en oplagt mulighed for at gennemføre kontaktlærersamtaler, og det vil skabe helhed mellem den almindelig undervisning og alle intentionerne i ”Elevens personlig uddannelsesbog”.

Jeg tror ikke, det er muligt at samarbejde omkring ”Kursusudbyder”, hvis ikke der er tid i dagligdagen. Ingen lærere (jeg kender) vil være indstillet på flere mødeaktiviteter efter almindelig skoletid. Jeg ser derfor eftermiddagens mulighed for at holde lærer- eller team-møder, som en forudsætning for at arbejde på denne måde.

Eftermiddagen vil give plads til udvikling / tilpasning af projekter, med udgangspunkt i elevens forudsætninger og ønsker jf. ovenstående. Jeg tror, eftermiddagen er en forudsætning for udviklingen af den kreative inspirator.

Da jeg gennemførte ”Kursusudbyder” første gang, fik jeg den idé at spille konsulentrollen, ved at oprette min egen konsulentvirksomhed.

- Jeg ville indrette et kontor
- Jeg ville oprette ”brevpapir” til korrespondance med grupperne.
- Jeg ville lave hjemmeside med
  - Mulighed for at reservere tider til milepælsmøderne
  - Materialer
  - Erfaringsudveksling (FAQ, Diskussionsgruppe, chat)
  - Beskrivelse af min virksomhed og mine arbejdsopgaver

Jeg ville være et eksempel for eleverne, i stedet for en, der ”bare står og prædiker”. Jeg ville altså bruge teknologien til at understøtte min lærerrolle. Hvis jeg fokuserer på den undervisning, der giver overblik eller helhed, kan jeg lade teknologien vise detaljerne eller elementerne. Ligesom for de demonstrationer jeg beskrev under ”Indhold”.

Det arbejde bør være lavet, før projektet kører. Jeg mener, at IT er en forudsætning for, at man overhovedet kan styre denne form for undervisning / udvikling af undervisning. Denne opgave bør være skemalagt for ikke at drukne i det daglige stress og jag. Hvis den er det, kan det være med til at skabe helhed i min hverdag som lærer samt i mine undervisningsmaterialer og dermed fjerne nogle vigtige stressfaktorer.

---

²³ Reformen

Hvilke barrierer hindrer helhedsorienteret undervisning ?

Erfaringer med helhedsorienteret undervisning²⁴ har vist at barriererne, som hindrer eller vanskeliggør helhedsorienteringen, kan sammenfattes i følgende kategorier:

- Fysiske rammer og økonomi
- Organisatoriske vanskeligheder
- Stofkrav og evaluering
- Lærerkvalifikationer
- Lærerholdninger

Jeg mener ikke, ovenstående vil være en hindring på Struer Erhvervsskole. Mit forslag til undervisningsplan kræver ikke store ændringer i det nuværende. Vi arbejder for tiden med planer om et Open Learning Center. Det vil gøre rammerne bedre, men er ikke et must.

Med hensyn til lærerkvalifikationer og holdninger, åbner mit forslag mulighed for, at det kun er en del af lærerne, der udnytter mulighederne i forslaget. De øvrige kan fortsætte som altid, hvis det er det, de vil.

---

²⁴ Helhedsorientering – et didaktisk princip i erhvervsskolerne kap. 7

Konklusion

Min problemformulering lød:

Hvordan kan jeg i et helhedsorienteret undervisningsforløb sikre mig at UV-målene for de enkelte fag opfyldes ?

Helhedsorientering er et didaktisk princip, hvorefter man kan skabe helhed i undervisningen, udfra hensyn til

- ✓ Uddannelsesbekendtgørelsen
- ✓ Relevante arbejdsfunktioner
- ✓ Elevens opfattelse af helhed
- ✓ Vekselluddannelsesperspektivet

Overordnet er påstanden, at jo større helhed, jo større læring.

Jeg har med udgangspunkt i hensynet til elevernes opfattelse af helhed og relevante arbejdsfunktioner lavet en case, hvor eleverne skal forestille at være kursusudbydere. Eleverne skal lære sig nogle funktioner i et program for at blive i stand til at lære det videre.

Jeg har beskrevet et helhedsorienteret undervisningsforløb, der bygger på induktive og funktionelle principper. Det giver eleven mulighed for at prøve "virkeligheden", og opfattes som meningsfyldt.

Undervisningsmetoderne er en overordnet case, der skal gennemføres som et produktivt gruppearbejde, hvor jeg vha. milepælsmøder fremtvinger dialogen.

Jeg har valgt nogle konkrete funktioner fra programmerne i en officepakke og giver eleverne mulighed for at tilegne sig stoffet i den rækkefølge deres aktivitet, engagement og personlige indsats fører dem. Opgaveformuleringen (Bilag A) lægger op til, at eleverne selv kan inddrage andre stofområder.

Jeg har lavet et forslag til en lokal undervisningsplan (Side 14), hvor ideen er, at der foregår "traditionel undervisning de første fire lektioner. De sidste fire (to) timer bruges på:

- ✓ Gennemgående projekter f.eks. "Kursusudbyder" (Bilag A)
- ✓ Kontaktlærersamtaler
- ✓ Lærermøder
- ✓ Evt. IT og valgfaget multimedie
- ✓ Lektier

På den måde kan jeg organisere undervisningsforløbet i forhold til resten af HG-uddannelsen, så det indgår som en helhed i stedet for at være et selvstændigt forløb.

Jeg mener, at kontaktlærerrollen er vigtig, når undervisningen skal tilrettelægges helhedsorienteret med hensyn til elevens opfattelse af helhed. Både konsulent og inspiratorrollerne understøtter også helhedsorienteret undervisning.

Jeg sikrer mig, at UV-målene for de enkelte fag opfyldes i et helhedsorienteret undervisningsforløb ved først at planlægge udfra hensynet til elevernes opfattelse af helhed og relevante arbejdsfunktioner, og til sidst "afstemme" med bekendtgørelsen

.

Litteraturliste

Helhedsorientering – Et didaktisk princip i erhvervsuddannelserne
www.uvm.dk/pub/1998/helhed/indhold.htm

Pædagogik og perspektiv
Af Erik Damberg
Gyldendal Uddannelse

Profession : lærer 1
Metodik
Af Hans Chr. Ralking, Thomas Tylén, Erik B. Yde
Erhvervsskolernes Forlag
4. udgave

Profession: Lærer 2
Didaktik
Af Hans Chr. Ralking, mf.
Erhvervsskolernes Forlag

Erfaringer fra PEEL projektet
Kapitel 10. Nogle arbejdsmetoder
Red. John Baird og Jeff Northfield
Forlaget Klim
2. udgave, Århus 1997

Ungdom – uddannelse og kultur
DEL

Konferencerapport
Unge og ungdom i 1990'erne
DEL

Bilag A

Kursusudbyder

I skal arbejde i et kursuscenter, hvor I udvikler kursusmaterialer og gennemfører kurser.

Når alle 6 grupper (af 3 - 4 personer) har færdigudviklet et kursus, skal grupperne uddanne og teste hinanden

Opgaver

Find på et navn til jeres kursuscenter

Aftal hvem der er chef, sekretær, bogholder samt underviser og diskuter følgende:

Hvilke forventninger har i til hinandens deltagelse

Hvordan vil i løse evt. konflikter (**milepæl 1**)

Undersøg programmet Word / Excel / PowerPoint

Hvad kan programmet bruges til ?

Hvordan udfører man funktionerne i skemaet

Funktion			Hvordan gør man ?
Word	Excel	PowerPoint	
Start program Start en ny opgave Gemme en ny opgave Gemme løbende Lukke en opgave Lukke programmet Åbne en gemt opgave Indsætte tekst Formattere tekst Justere tekst Flytte tekst Ændre margen (milepæl 2)			

Indsætte billede fra multimedie Indsætte billede fra fil Ændre størrelsen på billede Indsætte tabel Ændre kolonnebredde Tegne rammer Tegne skygger Flette celler Opdele celler Indsæt rækker og kolonner Indsæt sidehoved og sidefod Indsæt tekstboks Indsæt WordArt Udskriv (milepæl 3)			
Indsæt sideskift	Indsæt formler	Indsæt baggrund	
Ændre linieafstand	Kopier formler	Indsæt design	
Lav stavekontrol	Brug autosum	Indsæt overgange	
Indsæt orddeling	Formater tal	Indsæt animation	
Lav Brevfletning	Indsæt diagram	Brug visninger	
		Sæt i "kiosk"	
		Indsæt organisations-diagram	

Lav kursusmateriale (**milepæl 4**)

Planlæg hvordan i vil undervise de andre grupper

Opstil nogle regler for, hvornår medlemmerne fra de andre grupper har bestået jeres kursus

Lav kursusbeviser (**milepæl 5**)

Gennemførelse af kurserne (uge ??):

Alle skal bestå 3 programmer (i må ikke teste jer selv, dvs. i skal gennemføre "konkurrentens" kursus, for at få et kursusbevis)

Lav aftaler med de andre grupper, så nogen af gruppemedlemmerne underviser, mens andre får undervisning "i byen" – Brug en kalender så i kan holde styr på alle aftalerne (**milepæl 6**)

*Hver gang I når til en milepæl,
 skal I fremlægge Jeres arbejde for mig,
 så vi i fællesskab kan diskutere, hvordan I løser opgaven og
 om der er behov for ændringer af Jeres arbejdsmetoder*

Bilag B

Introduktion af opgaven med følgende fokuspunkter:

“Kursusudbyder”	• I skal arbejde i et kursuscenter, hvor i udvikler og gennemfører kurser • Grupperne arbejder med hver sit program: Word, Excel og PowerPoint • Når alle grupper har færdigudviklet et kursus, skal grupperne uddanne og teste hinanden
Arbejdsmetoder	• I bestemmer selv hvordan gruppen vil arbejde ! • I bestemmer selv hvordan gruppen vil lære funktionerne, dvs. hvilke materialer i vil bruge ! • I bestemmer selv hvordan gruppens undervisningsmateriale skal se ud ! • I bestemmer selv hvordan gruppen vil undervise ! <i>I har mulighed for at lave en sjov og anderledes undervisning Vær kreativ !!!</i>
Milepæl	Hver gang i kommer til en milepæl, skal i planlægge et møde med mig. På mødet skal i • Fremlægge Jeres foreløbige arbejde • Redegøre for de valg i har foretaget • Vurdere om Jeres tidsplan kan overholdes <i>Jeg fungerer som konsulent. Jeg stiller spørgsmål og kommer med gode råd. I træffer alle beslutninger</i>
Hvad skal vi lære af opgaven - hvad er eksamensrelevant ?	• Funktionerne i programmerne • Brug af en computer • Hvordan lære man egentlig ??? • Planlægge arbejdsopgaver • Oprettelse af en virksomhed • Arbejdsopgaver i en virksomhed • Samarbejde - herunder brug af konsulenten

Oplæg ved eksamen 4. april 2002

Fraværregistrering

Eleverne deltager – tager ejerskab for skolen. Motivation, relevans, meningsfyldt
Opsætter grænser / faste rammer i fællesskab. Konsekvens, identitet

Generere viden i undervisningen, som erhvervslivet kræver

Gør skolen til en Lærende Organisation:

- Personlige visioner
  - Hvad er vigtigt for en
  - Hvad man gør for at nå sine mål
  - Ønsker personlig udvikling
- Fælles visioner
- Mentale modeller
  - Man skal kende sit ”personlige verdensbillede”
  - Bearbejde det der begrænser
  - Understøtte det som giver fleksibilitet, kreativitet og tilpasningsevne
- Teamlæring
  - 2+2=5
  - Meta
- Systemtænkning
  - Se helheder
  - Forstå komplekse sammenhænge

Ledelses / lærerroller

- Designer / Inspirator
- Steward / Konsulent
- Teacher / Kontaktlærer

Sammenlign med PEEL, AFEL, Helhedsorientering

Forhindringer / problemer – skal de dyrkes ?

- Menneskeligt at værge sig for at høre kritik
- Mere motiverende at tale om nødvendige forandringer for at nå målet
  - Værdsættende undersøgelse (opdage, drømme, skabe, udføre)
  - Clauses model

- Gruppedannelse
- Bloom – opdeler i elementer
- Evaluering - Bør være helheden der evalueres, og i forhold til elevens forudsætninger / udgangspunkt, så der er mulighed for succes, der motiverer til fortsat udvikling
  - Miss Soffie